

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 9

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 978 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-sentyabrda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Kopak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay – Doctor of Economic Sciences, Professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich – Doctor of Technical Sciences, Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich – Doctor of Philosophy, Professor at TSUE
Isakov Janabay Yakubbayevich – Doctor of Philosophy, Professor at TSUE
Xalikov Suyun Ravshanovich – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor at TSUA
Rustamov Ilhomiddin – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor at Fergana State University
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich – Doctor of Philosophy, Associate Professor at TSUE
Kamilova Iroda Xusniddinovna – Doctor of Philosophy, Associate Professor at TSUE
G'afurov Doniyor Orifovich – Doctor of Philosophy (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich – Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor at Alfraganus University
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich – Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor at TSUE
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi – Doctor of Philosophy, Associate Professor at TSUE
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna – Senior Lecturer at TSUE
Babayeva Zuhra Yuldashevna – Independent Researcher at TSUE

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Innovatsion siyosatni amalga oshirish yo'nalishlari.....	16
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning bozor mexanizmlari va ularni joriy etishdagi muammolar	21
Yusupov Shoxzod Maxmatmurodovich	
Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish davrlari ekonometrik modelini yaratish masalalari.....	24
Abdullayev Farxod Ozodovich	
Marketing yondashuvi asosida Sirdaryo viloyatining investitsion salohiyatini baholash usullari.....	35
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna	
Bevosita soliqlar ma'muriyatchiligi.....	41
Idirisov Alisher Otajonovich	
Soliq nazorati va transfert narxni belgilashda soliq nazoratini tashkil etishning xorij tajribalari.....	46
Abdiev Jaxongir Ibragimovich	
Soliq siyosati va strategiyasining ilmiy-nazariy tahlili.....	53
Djumaniyazov Marks Quranbaevich	
Pestel tahlili – muvaffaqiyatli investitsiya qarorlarini qabul qilish asosi	60
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari.....	67
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
The significance, problems and solutions of the green economy in the New Uzbekistan economy.....	74
Sattorova Mehriniso, Ibragimova Gulchehra Tohirovna	
O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni soliqqa tortishning joriy qilinishi va rivojlanish tendensiyasi	79
Otamuradov Nuriddin Najmiddinovich	
Korporativ boshqaruvni innovatsion rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari	87
Xalmuradov Elmurod Dilmuradovich	
Международный опыт стимулирования инновационной деятельности.....	93
Абдиуалиева Гулзада Азатовна	
How does foreign direct investment promote economic growth?	98
O'tkirova Bonu Azamat kizi	
Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning konseptual asoslari va ular evolyutsiyasi.....	102
Umarov Abduvaxob Tursunovich	
Technological Innovations of Electronic Payment Systems.....	107
Mirkomil Boboyorov Murodullaevich	
Ta'lim xizmatlari sohasida davlat-xususiy sherikligining rivojlanishida xorij tajribasining o'rni va ahamiyati.....	115
Imomov Xolmurod Norqul o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investisiya va xorijiy kreditlar jalb qilish samaradorligi tahlili	119
Maksudov Abdumalik Xodievich	
Davlat ehtiyojlari uchun tovarlar (ishlar, xizmatlar) xarid qilishni takomillashtirish	124
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	

Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	129
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	
Turizmda innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlari.....	133
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Davlat budjetining solikli daromadlari tahlili	139
Abduraimova Nigora Radjabovna	
Soliq yuki soliq tizimining qanchalik samarali ekanligini aniqlovchi muhim mezon	143
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich	
O'zbekiston sanoat korxonalarida xom ashyo resurslaridan samarali foydalanishning hozirgi holati, muammolari va mintaqaviy xususiyatlari (qashqadaryo viloyati misolida).....	151
Ochilov Akram Odilovich, Xazratov Sarvar Ibragimovich	
Состояние туристической инфраструктуры Ташкентской области.....	156
Гаппарова Майрамхон Зафар кизи	
Sanoatlashuvning ekologik ta'siri va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning asoslari	161
Nosir Maxmudov, Lola Azimova	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda sinergetik ta'sirning nazariy asoslari	167
Maxmudova Zoxida Maqsudali qizi, Normurodov Xusan	
Davlat budjeti xarajatlaridansamarali foydalanishni takomillashtirish.....	173
Sherxon Tuychiyev	
Savdo korxonalarida ta'minot zanjirining asosiy bosqichlari va muammolari.....	177
Ergashev Jahongir Baxodirovich	
Kichik biznes subyektlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirish yo'llari	180
Ergashev Firuz Baxodirovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Budjet tashkilotlarida qurilish-ta'mirlash xarajatlari hisobining asoslari.....	184
Azizova Zilola Lochin qizi	
Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliyashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	191
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Suv ekologiyasining asosiy yo'nalishi va uning fandagi o'rni.....	200
Musayeva Muqaddas Abdurashid qizi	
Анализ прибыли агропромышленности	204
Гафурова Азизахон Фатиховна	
Systematic analysis of briquette mass pressing equipment approach	209
Kobilov Khasan Khalilovich, Sharipova Nazira Rakhmatilloevna	
An Econometric Assessment of the Effects of Fintech on Economic Growth in Developed Countries	213
Anvarkhonov Abdulatifkhon Jamshidkhon ugli	
Raqamli iqtisodiyot rivojida korporativ boshqaruv faoliyatining roli	216
Muxitdinov Ulug'bek Diyarovich	
Значение промышленной сети в развитии деятельности предприятий малого бизнеса.....	221
Кодиров Жавлонбек Нематуллаевич	
Tadbirkorlik kambag'allikni qisqartirishning asosiy yo'nalishi.....	225
Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich	
Kichik biznes subyektlarida mahsulot ishlab chiqarishda innovatsiyani joriy etish masalalari.....	230
Mirzayev Kobil Nosirjonovich	
Investisiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish mexanizmlari.....	236
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Innovasion iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy masalalari.....	242
Zarina Ashurova	
Social media marketing strategies for small businesses.....	247
Mannonov Shahzod Istam ugli	
Xalqaro shartnomalar qoidalarini qo'llashning xalqaro va milliy uslubiy tamoyillarining o'zaro ta'siri.....	250
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Neft-gaz, yoqilg'i energetika sanoati sohasidagi yirik soliq to'lovchilarda soliq nazoratini samarali tashkil etish va takomillashtirish masalalari	258
Abdullaev Shuxrat Sultanbaevich	
Суть и значимость инновационных технологий в региональном управлении.....	266
Муминов Фазлиддин Хусниддин угли	
SWOT-анализ использования социальных сетей в туристической индустрии узбекистана.....	279
Касимова Зилола Гуламиддиновна	
Germaniya tajribasidan foydalanish orqali o'zbekistonda turizm sohasidagi kadrlar salohiyatini rivojlantirish masalalari	287
Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi, Ochilov Akram Odilovich	
Blockchain texnologiyasining bank operatsiyalari xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	291
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
Tijorat banklarini reytingini aniqlashda bankometr modelidan foydalanish yo'llari.....	294
Karabaev Nodir Abduhamidovich	
Значение business city как инфраструктурного объекта	303
Солиева Умида Алишер кизи	
The potential for the development of wage labor as a factor	308
Usmanov Ilkhom Achilovich	
Ways to improve the organizational and economic mechanism of business tourism in Uzbekistan.....	312
Musayeva Shoirazimovna, Usmanova Dilfuza Ilkhomovna	
Kichik biznes subyektlarining faoliyatini baholashning metodologik asoslari	318
Mavrulov Ravshan Ne'matjonovich	
Kichik korxonalarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanish.....	324
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Mamlakatimizda intensiv baliqchilikni rivojlantirishning dolzarb masalalari.....	328
Mamatqulov Nurbek O'razali o'g'li	
Уменьшение выбросов парниковых газов и переход к возобновляемым источникам энергии	331
Р.Т. Шомуродов, И.И. Бахадиров, Р.Т. Умаров, И.Ш. Жамолитдинова	
Ipoteka bozorida investision muhitni yaxshilash yo'llari.....	341
Abdullaev Muhammadsodiq Isroil o'g'li	
Muammoli kreditlar: yechimlari va istiqbollari.....	346
Kalandarov Abdulla Baxtiyorovich	
Ishlab chiqarish korxonalarida risklarni boshqarish va ta'sirini baholash uslubiyati.....	351
Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich	
Zamonaviy sharoitda PR (jamoatchilik bilan aloqalar)ning mazmuni va ahamiyati.....	356
Ergasheva Fotimaxon Ibragimovna	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari	361
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi	

Rahbar kasbiy motivatsiyasini rivojlantirish ko'nikmalarini takomillashtirish 366 Shadiyev Sherzod Fayzullayevich	366
Improvement of marketing communication strategies in chemical industry enterprises 375 Muminova Dildora Dilshadovna	375
Mikromoliya tashkilotlarida islom moliyaviy instrumentlarini joriy etishni takomillashtirish 380 Axmedova O'g'ilshod Musurmonqul qizi	380
Tijorat banklarida aktivlar sifatini tasniflashning nazariy jihatlarini 384 Qodirova Nafisa Ilhomovna	384
Importance-performance analysis as a useful tool for marketing audit processes of HEIs in Uzbekistan 388 Nurillo Umarkhonov	388
Тенденции энергетики будущего: шаги в новую фазу 396 Абдураимова Нигора Ражабовна	396
Chet mamlakatlar pensiya tizimining o'ziga xos xususiyatlari 405 Tursunov Zohidxo'ja Orifovich	405
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklar faoliyatini statistik tadqiq etish xususiyatlari 412 Kutliyev Dilshod Orifovich	412
O'zbekistonda suv tanqisligining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishgata'siri 419 Maxmudov Nosir Maxmudovich, Alimova Guzal Alisherovna	419
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning kelajak istiqbollari 424 Egamberdiyev Humoyun	424
Tarmoqni modernizatsiyalash sharoitida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va jadal rivojlantirish istiqbollari 428 Ibragimov G'anijon G'ayratovich	428
To'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish va eksport qilishning holati hamda rivojlanish istiqbollari (namangan viloyati misolida) 433 Jo'rabojeva Shohida Kamoliddin qizi	433
Kichik korxonalarini rivojlantirishdagi muammolari va ularning yechimlari 439 Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li, Ergasheva Nigora Abdigapparovna	439
Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasi 422 Xaydarova Charos Nizomiddin qizi	422
Namangan viloyati kichik biznes subyektlari faoliyatida real investitsiyalarning samaradorligini ekonometrik baholash 448 E.S.Jurayev	448
Hududlarni iqtisodiy rivojlanishida investitsiyalar ko'rsatkichi tahlili (Sirdaryo viloyati misolida) 454 Karimqulov Jasur Imomboyevich, Alimova Dilafro'z Tohir qizi, Qurbonova Shahnoza Yuldashbayevna	454
Fiskal avtomatik stabilizatorlarning iqtisodiyotga ta'siri 462 Madaminova Maftuna	462
"Yoshlar daftari"ning yuritish tizimini takomillashtirish yo'nalishlari 467 Turaeva Laylo Toshpulotovna	467
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga sarmoya kiritishning hozirgi holati va istiqbollari: barqaror rivojlanish sari 470 Malikov Nu'monjon Kamalovich	470
Korxonalarda innovatsion funksiyalardan samarali foydalanish yo'llari 474 Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	474
Davlat banklarining rivojlanish vektori – aholini tadbirkorlikka jalb qilish va mikroloyihalarni moliyalashtirish (biznesni rivojlantirish banki misolida) 479 Radjabov Abdullaziz Atoevich	479

Moliyaviy qarorlar qabul qilishda korporativ axborotlarning muhimligi	483
Radjabova Dildora Atoevna	
Bank sohasida “Risklarni boshqarish” tushunchasining nazariy asoslari va uning xizmatlar samaradorligiga ta’siri	486
Saidov Jasurbek Latipbaevich	
O‘zbekistonda qo‘shilgan qiymat solig‘ining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	498
Babajanov Davronbek Jumamuratovich	
Foydali qazilmalarning nazorat ishlarini tashkil etgan xolda soliq bazasini kengaytirish yo‘llari	505
Abduraxmanov Karomat Erkinovich	
Ichki audit xizmatini tashkil etish va uning samaradorlikka ta’sirini baholash	511
Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Djalilova Malika Shuxratovna	
O‘zbekistonda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (mhxs)ga o‘tish bosqichlari va uning tadrijiy rivojlanishi	516
Mirzaxidov Abdugafir Yuldashevich	
Korporativ ijtimoiy mas’uliyat va uning jamiyatga kirib kelishi	522
Raxmatov Ziyodullo Nosirovich, Odilov Ahmadjon Komiljon o‘g‘li	
O‘zbekistonda 2025-yil soliq-budjet siyosati konsepsiyasiga soliq ma’urchiligini takomillashtirishga oid taklif va tavsiyalar	526
Mukimov Botir Mirabzalovich	
Inson kapitaliga investisiyalarni jalb qilish ahamiyati	533
Sa’dullaev Oybek Turdiali o‘g‘li, Umrzoqov Jonibek Baxtiyor o‘g‘li	
Роль фискальной и монетарной политики в обеспечении макроэкономической стабильности узбекистана	536
Салахиддинова Муштарий Абдумуминовна	
Strategic framework for the advancement of student tourism development	540
Akhrorova Nilufar Uktamovna	
Econometric modeling of calculation of gross domestic product and cost methods	546
Matkarimova Intizor Atabayevna	
Loyihalarni moliyalashtirishda bank investitsion faoliyatini takomillashtirish	552
Xolbozorov Muzrof Yusup o‘g‘li	
O‘zbekistonda barqaror turizmning iqtisodiy o‘sishga ta’siri	557
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi, Asadova Nigora Mehridin qizi	
Korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta’minlashning nazariy asoslari	561
Xusanov Qaxramon Nishonovich	
Mintaqalar barqaror rivojlanishining iqtisodiy-ekologik jihatlari	567
Shodmonov Ruslan G‘olib o‘g‘li, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Korporativ boshqaruv tizimini rivojlantirishga mo‘ljallangan nazoratning yangi vazifalari	572
Toshpulatov Farrux Baxtiyorovich	
O‘zbekistonda yashil moliyalash holati: Yashil obligatsiyalar chiqarish uchun imkoniyatlar va to‘siqlar	579
Fayzieva Dilsuz Baxodirovna, Achilov Ozod Chorievich	
Fond bozori orqali investitsion faoliyatni moliyalashtirishni metodologik asoslari	585
Xalikov Ulug‘bek Rustamovich	
Yashil iqtisodiyotning respublika ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlariga ta’siri	590
Muxammadiev Zarrux Umarovich	
Budjet tashkilotlarning xarajatlar smetalari va shtat jadvallarini tuzish hamda tasdiqlash	595
Abdurasulov Sardor To‘liqin o‘g‘li	

Improving the funding of business operations for local enterprises in the Republic of Uzbekistan through the issuance of financial securities via the Tashkent Stock Exchange	601
Abduganiev Abdulaziz	
Korxonalarining innovatsion faoliyatiga ta'sir etuvchi omillar va ularning ta'sir darajasini baholash usullari	606
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Sporchilarning ijtimoiy-psixologik reabilitatsiyasi	611
Mirzalieva Surmaniso Alisher qizi	
Сущность, содержание и значение категории “цифровая экономика”	614
Бозорова Ирина Жуманазаровна	
Bank filiallari samaradorligini baholashning nazariy va uslubiy asoslari	617
Rajabov Behzod Mirshodovich	
Mini-futbol bo'yicha o'quv jarayoni va talabalar jamoasini tashkil etishning muammoli masalalari	625
Davranov.E.O	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni takomillashtirish yo'llari	629
Sherov Alisher Bakberganovich	
Gastronomik turizmni rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	634
O.M.Ro'zibayev	
Investitsiyalarni jalb qilishda foyda solig'idan foydalanish	638
Zarif Oripovich Axrorov	
Yoshlar bandligini ta'minlashda ularning tadbirkorligini rivojlantirish uchun berilgan imtiyozlar ta'siri tahlili	644
Turaeva Laylo Toshpulotovna	
MHXS asosida buxgalteriya hisobini yuritish va moliyaviy hisobotni tayyorlash bilan bog'liq muammolar	648
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Mintaqada mehmonxona xo'jaligida rentabellikni oshirish imkoniyatlari	653
Jasur Berdiyev	
Transport-logistika xizmatlari samardorligini aniqlashning xorij tajribasi va uni o'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari.....	656
Nargiza Eshqobilova	
Turizm sohasida madaniy meros obyektlaridan foydalanishning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	661
Buxoro davlat universiteti	
Bank moliyaviy aktivlari – iqtisodiyotning tomiri sifatida	667
Mamarajabov Bobur Abduxakimovich	
Issiqlik energetikasi sanoati korxonalarida energiya manbalaridan foydalanishning xalqaro tajribalarini joriy etish yo'llari.....	671
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'llari	677
Baxramov Abdulaziz Baxtiyorovich	
Raqamlashtirish sharoitida aloqa xizmatlarining rivojlanish tendensiyasi	681
Allayorov Hamdam Iris o'g'li	
To'qimachilik mahsulotlarini xalqaro sifat standartlari asosida yevropa ittifoqiga eksport qilish imkoniyatlari	686
Raximova Moxigul Isroiljanovna	
Sanoat korxonalarini samaradorligini oshirish mexanizmlari.....	691
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna	

Mintaqa sanoat korxonalarida iqtisodiy o'sishga ta'sir etuvchi omillar tahlili	695
Zafar Mirzayev	
Kichik biznes subyektlarida elektron tijorat va internet marketing faoliyatini rivojlantirish masalalari.....	701
M.Yuzbayeva	
Banklarda valyuta operatsiyalari auditi.....	706
Ergasheva M., Ibragimov A.	
Korxonada boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi: mazmuni, shakllantirish talablari va omillari.....	712
Ubaydullayev Lutfulla Xabibullayevich	
Oliy ta'limda davlat xaridlarini optimallashtirish: inson, jarayon va texnologiyaning ahamiyati.....	716
Turabov Sarvar Abdumalikovich	
Mamlakat hududlarida bozor muvozanatini ta'minlashda bank kreditining zarurligi va ahamiyati	720
Bo'ribayev Erkinjon Narbay o'g'li	
Анализ процесса совершенствования управленческих компетенций государственных гражданских служащих: вызовы, стратегические реформы и международный опыт.....	724
Сарвар Саидов Хайруллоевич	
O'zbekistonda migratsiya jarayonlarining xususiyatlari	731
Azamatova Gulmira Bayirbekovna	
O'zbekistonda davlat-xususiy sheriklik (DXSH) loyihalari: umumiy nuqtai nazar va moliyalashtirishda risklarni taqsimlashning ahamiyati.....	735
Pulatov Dilshod Xakberdiyevich, Mamataliyev G'ayrat Chori o'g'li, Raimjanova Madina Asrorovna, Jumayeva Guljahon Xolmamat qizi	
Sug'urta sohasini raqamlashtirish bo'yicha xorijiy mamlakatlar sug'urta tizimi tajribasi.....	739
Lolashev Otabek Akmal o'g'li, Nomozova Qumri Isoevna	
Moliyaviy hisobotni xalqaro standartlar asosida takomillashtirish: muammolar va yechimlar	744
Elmurodov Farhod Ismatilloevich, Elmurodov Jamshid Asatillayevich	
O'zbekiston iqtisodiy faoliyatida investitsiyalarning zarur darajasi va tuzilmasini ta'minlash ustuvorligi	748
Hakimov Azizjon Abdullayevich	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	753
Ergashev Samariddin Saidali o'g'li	
Mamlakatlarga xos xatarlarni tasniflash: tahlil va yondashuvlar	757
Hakimov Hakimjon Abdullo o'g'li	
Yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari va muammolari.....	761
Xoliqov Sarvar Xayitboevich	
Soliq-bojxona imtiyozlarining samaradorligini baholash tartibini joriy qilish masalalari.....	768
Usmonov Kaxramonjon Akbaralievich	
Взаимосвязь развития внешней торговли и зеленой экономики в Узбекистане	776
Номозали Хайдаров	
To'qimachilik sanoati korxonalarida innovatsion rivojlanish strategiyalarini takomillashtirish zaruriyati.....	780
Sarimsaqov Doniyor Xomidovich	
Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida moliyaviy natijalar hisobi va auditi jarayonlari.....	792
Bekchanov Faxriddin Atabekovich	
Yashil Iqtisodiyotda Investitsiyalarning strategik roli va ularning barqaror rivojlanishga ta'siri.....	792
Anarkulov Azizjon Davlatkulovich	

Ziyorat turizmini rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning ilmiy-metodologik asoslari.....	797
Qodirova Xolida Salimovna	
Yaqin yillarda soliq tizimida amalga oshirilgan islohotlar va ularning samaradorligi tahlili.....	801
Normurzaev Umid Xolmurzaevich	
Kapital bozorini rivojlantirishda qimmatli qog'ozlar bozorining roli va ahamiyati.....	809
Ibodullayev Abror Axrorovich	
Mintaqada tarkibiy o'zgarishlarni iqtisodiy asoslari: xorij modeli.....	814
Egamberdiev Komron	
Barqaror turizmni samarali rivojlantirishda tabiiy va madaniy merosni muhofaza qilish va innovatsion vositalarning ilmiy asoslari.....	819
N.Sh. Mansurova	
Doimiy va o'zgaruvchan xarajatlarning mahsulot tannarxiga ta'sirini tahlili.....	827
Xamidova S.Y.	
Attraction of foreign investments and to find the best mechanism to allocate foreign investments to different types of field in uzbekistan.....	834
Pirmatova Farangiz Ma'rufjonovna	
Globalizatsiya va turizmga transmilliy korporatsiyalarning roli: xalqaro mehmonxona tarmoqlari va gats doirasidagi iqtisodiy ta'sirlar.....	840
Ahmadjon Taniev	
Ресурсосбережение как ключевой фактор для достижения устойчивого экономического роста в современном мире.....	846
Ибрагимов Захид Тахирович	
O'zbekistonda kichik tadbirkorlik tarkibiy tuzilishini takomillashtirishda kichik biznes korxonalarining tarmoqlar bo'yicha ixtisoslashuvini kuchaytirish imkoniyatlari.....	852
Sharipov Kuvondik Baxtiyorovich	
Yashil moliya tushunchasi, yashil moliyalashtirish dastaklari va usullari.....	859
Usmonov Shavkatjon Shukurovich	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarining kredit portfelini takomillashtirish yo'llari.....	863
Ibodullaeva Ma'rifat To'liq qizi	
Aholini ro'yxatga olish jarayonida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi.....	868
Annazarova Barno Rustamovna	
Factors for ensuring the sustainable growth of human capital.....	873
Baxtiyorova Dildora	
Enhancing human development: public investments in human capital, poverty reduction, and social resilience in Uzbekistan.....	878
Muhammad Eid Balbaa	
SOCIAL MEDIA MARKETING: tarmoqlarda brend imijini yaratish va mijozlar bilan aloqalarni mustahkamlash.....	884
Egamberdiyev Muzaffar	
Kichik biznes subyektlarining moliyaviy barqarorligiga ta'sir etuvchi omillar.....	888
Aymurzaeva Gulnaz Puxarbaevna	
Основные школы экологии в современный период.....	893
Сеитова Лейли Пулатовна	
Mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishni takomillashtirish.....	898
Djumanov Saitmurod Alibekovich	
O'zaro assimetrik pozitsiyalarni o'zgartirish sharoitida innovatsion qo'zg'alish texnikasini taktik qo'llash.....	903
A.T.Tangriyev	

Sanoat tarmog'ida investitsiya samaradorligini baholash usullari va ularni qo'llash mexanizmlari.....	908
Hojiqulova Feruza Dona qizi	
Investitsiya loyihalari samaradorligini baholash va monitoringini tashkil etish.....	916
Ochildiyeva Naima Mengziya qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
Tijorat banklari barqarorligi reytingiga ta'sir qiluvchi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili.....	925
N.Q. Xolov	
Geni o'zgartirilgan kartoshka navlarini kuz oyida ekish texnologiyasi va uning amaliy ahamiyati.....	930
Merganov Avazxon Turgunovich, Xamraeva Nafisa Tirkashevna	
Малый бизнес как фактор повышения уровня занятости и доходов населения региона.....	933
Умирзокова Мухаббат Исмаджон кизи	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini oshirishda moliyaviy nazorat va iqtisodiy tahlil.....	937
Nasurova Kamolaxon Ravshanovna	
Mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarining zamonaviy holati: tahlil va muammolar.....	942
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
Sanoat korxonalarining resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etish orqali iqtisodiy samaradorligini oshirish.....	947
Azizov Abdulla Abdisalomovich	
O'zbekistonning turistik hududlarida avtobus va maxsus transport xizmatlarini rivojlantirish yo'llari.....	953
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Budjet tizimiga jismoniy shaxslardan olinadigan soliq tushumlarini prognoz qilishni baholash modellari tahlili.....	958
Babayev Shavkat Bayramovich	
Qishloq xo'jaligini rivojlantirishda ekonometrik modellashtirish xorij tajribasining ahamiyati.....	964
N.N.Ibragimov	
Hududlar daromad salohiyatini oshirishda soliq siyosatining o'rni.....	968
Qobulov Xotamjon Abdukarimovich	
Aksionerlik jamiyatlari moliyaviy nazoratni o'tkazish masalalari.....	974
Hakimov Nodir Nazarovich	
Methodological issues of the implementation of state financial control.....	978
Khakimov Nadir Nazarovich	
Soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirishda ma'lumotlar integratsiyasi muammolari va ularning samaradorlikka ta'siri.....	984
Xatamov Alisher Farxadovich	

SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI RAQAMLASHTIRISHDA MA'LUMOTLAR INTEGRATSIYASI MUAMMOLARI VA ULARNING SAMARADORLIKKA TA'SIRI

Xatamov Alisher Farxadovich

TDIU Mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish jarayonida ma'lumotlar integratsiyasining o'rni va uning tizim samaradorligiga ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqotda turli axborot manbalarini yagona platformaga birlashtirish, real vaqt rejimida ma'lumot almashinuvi va avtomatlashtirilgan tahlil tizimlarining ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, ma'lumotlar integratsiyasi orqali soliq tushumlarining barqarorligini ta'minlash, ma'muriy xarajatlarni kamaytirish hamda soliq to'lovchilar bilan o'zaro aloqalarni soddalashtirish imkoniyatlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari asosida soliq ma'muriyatchiligini yanada takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: soliq ma'muriyatchiligi, raqamlashtirish, ma'lumotlar integratsiyasi, samaradorlik, soliq tushumlari, axborot tizimlari, avtomatlashtirish.

Abstract: This article examines the role of data integration in the digitalization of tax administration and its impact on system efficiency. The study highlights the importance of integrating various information sources into a unified platform, enabling real-time data exchange, and implementing automated analytical systems. It also substantiates how data integration contributes to the stability of tax revenues, reduction of administrative costs, and simplification of interactions with taxpayers. Based on the research findings, practical recommendations for further improving tax administration are proposed.

Key words: tax administration, digitalization, data integration, efficiency, tax revenue, information systems, automation.

Аннотация: В данной статье анализируется роль интеграции данных в процессе цифровизации налогового администрирования и её влияние на эффективность системы. В исследовании раскрываются вопросы объединения различных источников информации в единую платформу, организации обмена данными в режиме реального времени и внедрения автоматизированных аналитических систем. Также обосновано значение интеграции данных для обеспечения стабильности налоговых поступлений, снижения административных издержек и упрощения взаимодействия с налогоплательщиками. На основе полученных результатов разработаны практические рекомендации по дальнейшему совершенствованию налогового администрирования.

Ключевые слова: налоговое администрирование, цифровизация, интеграция данных, эффективность, налоговые поступления, информационные системы, автоматизация.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliq ma'muriyatchiligini modernizatsiya qilish davlat moliya tizimi barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi soliq organlari faoliyatini raqamlashtirish, ma'lumotlarni tezkor yig'ish va qayta ishlash, shuningdek, soliq tushumlarini prognozlash va nazorat qilish jarayonlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Shu nuqtayi nazardan, soliq ma'muriyatchiligida turli axborot tizimlari o'rtasida ma'lumotlar almashinuvini ta'minlash va ularni yagona platformada integratsiyalash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Ma'lumotlar integratsiyasi soliq organlari uchun nafaqat operatsion samaradorlikni oshirish, balki qaror qabul qilish jarayonlarini optimallashtirish, soliq bazasini kengaytirish hamda soliq to'lovchilar bilan o'zaro aloqalarni soddalashtirish imkonini beradi. Turli davlat organlari, moliya institutlari va xo'jalik yurituvchi subyektlar o'rtasida ma'lumotlar almashinuvi darajasining ortishi natijasida soliq ma'muriyatchiligida shaffoflik, aniqlik va tezkorlik ko'rsatkichlari sezilarli darajada yaxshilanmoqda.

Shu bilan birga, raqamli infratuzilmaning kengayib borishi ma'lumotlar oqimini boshqarish, ularning o'zaro mosligi va yagona standartlar asosida integratsiyasini ta'minlash zaruratini kuchaytirmoqda. Aynan ma'lumotlar integratsiyasi darajasi soliq ma'muriyatchiligining umumiy samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan muhim omil sifatida qaraladi. Bu esa mazkur yo'nalishda ilmiy asoslangan yondashuvlarni ishlab chiqish, ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish hamda ularni milliy sharoitga moslashtirishni talab etadi.

Mazkur maqolada soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish jarayonida ma'lumotlar integratsiyasining o'rnini va ahamiyati yoritilib, uning samaradorlikka ta'siri tahlil qilinadi hamda ushbu jarayonni yanada takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish va ma'lumotlar integratsiyasi masalalari zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda muhim yo'nalishlardan biri sifatida keng yoritilmoqda. Xususan, OECD tomonidan olib borilgan tadqiqotlar soliq tizimining raqamli transformatsiyasi nafaqat texnologik yangilanish, balki institutsional o'zgarishlar bilan uzviy bog'liq ekanligini ko'rsatadi. "Tax Administration 2025" hisobotida raqamli infratuzilmaning rivojlanishi, ma'lumotlar integratsiyasi darajasining oshishi va real vaqt rejimida axborot almashinuvi soliq ma'muriyatchiligi samaradorligini oshiruvchi asosiy omillar sifatida baholanadi [1].

Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali soliq tizimida shaffoflik va nazorat mexanizmlarining takomillashuvi Hesami S., Jenkins H. va Jenkins G.P. tomonidan ham alohida ta'kidlangan. Ularning tadqiqotida elektron hisob-fakturalar va oldindan to'ldirilgan deklaratsiyalar tizimlari ma'lumotlar integratsiyasini kuchaytiruvchi vositalar sifatida baholanib, ular soliq intizomini oshirish hamda ma'muriy jarayonlarni soddalashtirishga xizmat qilishi ilmiy asoslangan [2].

Dhaliwal S.B. tomonidan olib borilgan tahlilda esa OECD'ning "Tax Administration 3.0" konsepsiyasi asosida soliq tizimining yangi modeli ishlab chiqilishi ko'rsatib beriladi. Ushbu modelda ma'lumotlar integratsiyasi va avtomatlashtirilgan tahlil tizimlari markaziy o'rin tutib, ular orqali soliq ma'muriyatchiligi jarayonlari maksimal darajada optimallashtirilishi mumkinligi ta'kidlanadi [3].

He Y. tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda soliq ma'muriyatchiligining raqamlashtirilishi korporativ sektor faoliyatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlangan. Xususan, ma'lumotlar integratsiyasi orqali biznes subyektlarining operatsion xarajatlari kamayishi, moliyaviy hisobotlarning aniqligi oshishi hamda boshqaruv qarorlarining sifat jihatidan yaxshilanishi qayd etilgan [4].

Shuningdek, Weiqun X. tadqiqotlarida soliq ma'muriyatchiligi raqamlashtirilishining korxonalar raqamli transformatsiyasiga turtki beruvchi omil sifatida namoyon bo'lishi asoslab berilgan. Muallifning fikricha, integratsiyalashgan soliq tizimlari biznes subyektlarini ham raqamli texnologiyalarni keng joriy etishga undaydi, bu esa umumiy iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi [5].

Ihnatišinová D. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa global tendensiyalar fonida soliq ma'muriyatchiligida kommunikatsiya jarayonlarining raqamlashtirilishi muhim ahamiyat kasb etishi qayd etiladi. Muallif ma'lumotlar integratsiyasi asosida soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi o'zaro aloqalar yanada samarali va qulay shaklga o'tishini ta'kidlaydi [6].

PwC tomonidan tayyorlangan hisobotda soliq ma'muriyatchiligini raqamli transformatsiya qilish jarayonida ma'lumotlar integratsiyasining strategik ahamiyati alohida yoritilgan. Unda integratsiyalashgan tizimlar orqali ma'lumotlarning tezkorligi, aniqligi va to'liqligi oshishi natijasida fiskal boshqaruv samaradorligi sezilarli darajada yaxshilanishi qayd etiladi [7].

OECD tomonidan tuzilgan "Inventory of Tax Technology Initiatives" hisobotida turli davlatlarda joriy etilgan texnologik yechimlar tahlil qilinib, ular orasida ma'lumotlar integratsiyasiga asoslangan tizimlar eng samarali yondashuvlardan biri sifatida ko'rsatiladi. Ushbu tizimlar orqali soliq tushumlarini oshirish, nazorat mexanizmlarini takomillashtirish va ma'muriy xarajatlarni kamaytirish imkoniyatlari kengayadi [8].

CIAT tomonidan taqdim etilgan global inventarizatsiya hisobotida esa soliq ma'muriyatchiligining raqamli transformatsiyasi bo'yicha jahon tajribasi umumlashdirilib, ma'lumotlar integratsiyasi ushbu jarayonning asosiy drayveri sifatida e'tirof etiladi. Hisobotda davlatlar o'rtasida integratsiya darajasi va soliq tizimi samaradorligi o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligi ko'rsatib berilgan [9].

Ihnatišinová D. va hammualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda raqamli transformatsiya jarayonining tendensiyalari va uning soliq tizimiga ta'siri chuqur tahlil qilinadi. Ular ma'lumotlar integratsiyasi orqali soliq ma'muriyatchiligida innovatsion yondashuvlarni joriy etish imkoniyatlari kengayishini ilmiy asoslab beradi [10].

Umuman olganda, tahlil qilingan adabiyotlar soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish jarayonida ma'lumotlar integratsiyasi markaziy o'rin tutishini ko'rsatadi. Turli mualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ushbu jarayonning soliq tushumlari barqarorligini ta'minlash, boshqaruv samaradorligini oshirish hamda soliq to'lovchilar bilan o'zaro aloqalarni soddalashtirishdagi ahamiyatini tasdiqlaydi. Shu bois, ma'lumotlar integratsiyasini chuqurlashtirish va uni zamonaviy texnologiyalar asosida rivojlantirish soliq ma'muriyatchiligini

takomillashtirishning muhim yo'nalishi sifatida qaraladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ma'lumotlar bazasini shakllantirish uchun soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirishga oid rasmiy statistik hisobotlar, davlat organlari ochiq ma'lumotlari, xalqaro tashkilotlar hisobotlari hamda ilmiy adabiyotlardan foydalanildi. Shuningdek, turli axborot tizimlari o'rtasidagi ma'lumotlar almashinuvi jarayonlarini baholash maqsadida ikkilamchi ma'lumotlar tahlili va taqqoslash usullaridan foydalanildi. Ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonida iqtisodiy-statistik tahlil, tizimli yondashuv, mantiqiy umumlashtirish va dinamik qatorlar tahlili qo'llanildi. Integratsiya darajasining samaradorlikka ta'sirini aniqlashda korrelyatsion tahlil elementlari hamda sifat jihatidan ekspert baholash usullari jalb etildi. Olingan natijalar asosida ma'lumotlar integratsiyasining soliq ma'muriyatchiligi samaradorligiga ta'siri kompleks tarzda baholanib, ularning o'zaro bog'liqligi aniqlashtirildi hamda tegishli ilmiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish jarayonida ma'lumotlar integratsiyasi markaziy o'rin tutuvchi omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy iqtisodiy tizimlarda soliq organlari faoliyati ko'p sonli axborot oqimlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, ushbu ma'lumotlarning to'liq, aniq va o'zaro uyg'unlashgan holda ishlatilishi boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu nuqtayi nazardan, ma'lumotlar integratsiyasi nafaqat texnik jarayon, balki strategik boshqaruv instrumenti sifatida qaralmoqda.

Ma'lumotlar integratsiyasining mohiyati turli manbalardan kelib tushadigan axborotlarni yagona platforma asosida birlashtirish, ularni standartlashtirish va tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytirishdan iborat. Soliq ma'muriyatchiligida bu jarayon, avvalo, davlat soliq organlari, bank tizimi, bojxona xizmatlari, kadastr organlari va boshqa iqtisodiy subyektlar o'rtasida samarali axborot almashinuvi mexanizmlarini shakllantirishni talab etadi. Ushbu tizimlarning o'zaro bog'lanishi natijasida soliq bazasini aniqlash, yashirin iqtisodiy faoliyatni qisqartirish va soliq tushumlarini prognozlash imkoniyatlari kengayadi.

Raqamlashtirish sharoitida ma'lumotlar integratsiyasi soliq ma'muriyatchiligi samaradorligini bir necha asosiy yo'nalishlarda oshiradi. Birinchidan, real vaqt rejimida ma'lumotlar almashinuvi ta'minlanadi, bu esa soliq organlariga tezkor qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Ikkinchidan, ma'lumotlarning aniqligi va to'liqligi oshadi, bu esa soliq hisob-kitoblaridagi xatoliklarni kamaytiradi. Uchinchidan, turli tizimlar o'rtasidagi integratsiya orqali ortiqcha ma'lumot takrorlanishi va inson omiliga bog'liq xatoliklar qisqaradi (1-jadval).

1-jadval. Ma'lumotlar integratsiyasining soliq ma'muriyatchiligi samaradorligiga ta'sir yo'nalishlari¹

№	Integratsiya yo'nalishi	Mazmuni	Samaradorlikka ta'siri
1	Real vaqt rejimida ma'lumot almashinuvi	Turli tizimlar o'rtasida tezkor axborot uzatish	Qaror qabul qilish tezligi oshadi, operativ boshqaruv yaxshilanadi
2	Ma'lumotlar bazasini yagona platformaga birlashtirish	Turli manbalardan olingan ma'lumotlarni markazlashtirish	Ma'lumotlarning to'liqligi va aniqligi ta'minlanadi
3	Avtomatlashtirilgan tahlil tizimlari	Dasturiy vositalar orqali ma'lumotlarni qayta ishlash	Inson omiliga bog'liq xatoliklar kamayadi, tahlil sifati oshadi
4	Idoralararo axborot almashinuvi	Davlat organlari o'rtasida integratsiyalashgan ma'lumot tizimi	Soliq bazasi kengayadi, yashirin faoliyatni aniqlash osonlashadi
5	Takroriy ma'lumotlarni qisqartirish	Bir xil ma'lumotlarning qayta-qayta kiritilishining oldini olish	Ma'muriy xarajatlar kamayadi, jarayonlar optimallashtiriladi
6	Risklarni baholash tizimlari	Integratsiyalashgan ma'lumotlar asosida soliq risklarini aniqlash	Nazorat samaradorligi oshadi, maqsadli tekshiruvlar amalga oshiriladi
7	Soliq to'lovchilar bilan integratsiya	Yagona portal va xizmatlar orqali o'zaro aloqalarni yo'lga qo'yish	Xizmat ko'rsatish sifati va tezligi oshadi

Keltirilgan jadval ma'lumotlar integratsiyasining soliq ma'muriyatchiligiga ko'p qirrali ta'sirini tizimli ravishda aks ettiradi. Unda ko'rsatilgan yo'nalishlar o'zaro bog'liq bo'lib, birining rivojlanishi boshqasining samaradorligini ham oshiradi. Ayniqsa, real vaqt rejimida ma'lumot almashinuvi va avtomatlashtirilgan tahlil tizimlari qaror qabul qilish jarayonlarini sezilarli darajada tezlashtiradi. Idoralararo integratsiya esa soliq bazasini aniqlash va

1 Manba: muallif ishlanmasi

kengaytirishda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Shuningdek, takroriy ma'lumotlarni qisqartirish va risklarni baholash tizimlarining joriy etilishi resurslardan oqilona foydalanish hamda nazorat mexanizmlarini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi. Umuman olganda, jadvalda keltirilgan yo'nalishlar soliq ma'muriyatchiligini kompleks modernizatsiya qilishning asosiy tarkibiy elementlarini ifodalaydi.

Ma'lumotlar integratsiyasining yana bir muhim jihati — bu soliq to'lovchilar bilan o'zaro aloqalarning soddalashtirilishidir. Yagona ma'lumotlar bazasining shakllanishi orqali soliq to'lovchilar tomonidan taqdim etiladigan ma'lumotlar hajmi qisqaradi, takroriy hujjat topshirish zarurati kamayadi hamda xizmat ko'rsatish jarayonlari tezlashadi. Bu esa, o'z navbatida, soliq intizomini oshirishga xizmat qiladi.

Integratsiyalashgan axborot tizimlari soliq nazoratini ham sifat jihatdan yangi darajaga olib chiqadi. Avval an'anaviy usullar orqali amalga oshirilgan nazorat jarayonlari endilikda avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari orqali amalga oshirilmoqda. Bu esa tekshiruvlarning aniqligi va samaradorligini oshirib, resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi. Shu bilan birga, risklarni boshqarish tizimlarining takomillashuvi orqali soliq tekshiruvlari selektiv va maqsadli xarakter kasb etmoqda.

Ma'lumotlar integratsiyasining iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini baholashda uning fiskal natijalarga ta'siri alohida ahamiyatga ega. Integratsiya jarayonlari natijasida soliq tushumlari barqarorligi oshadi, budget daromadlari prognozlarini aniqlashadi va fiskal siyosatni rejalashtirish imkoniyatlari kengayadi. Ayniqsa, yashirin iqtisodiyot hajmini qisqartirishda integratsiyalashgan tizimlarning o'рни beqiyosdir, chunki turli manbalardan olingan ma'lumotlarni solishtirish orqali noaniq operatsiyalar aniqlanishi osonlashadi (2-jadval).

2-jadval. Ma'lumotlar integratsiyasi darajasi va soliq ma'muriyatchiligi samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik ko'rsatkichlari²

№	Ko'rsatkichlar	Past integratsiya darajasi	O'rta integratsiya darajasi	Yuqori integratsiya darajasi
1	Soliq tushumlari o'sish sur'ati (%)	2–4 %	5–8 %	9–12 %
2	Ma'muriy xarajatlar ulushi (%)	12–15 %	8–11 %	5–7 %
3	Soliq tekshiruvlari samaradorligi (%)	40–55 %	60–75 %	80–90 %
4	Soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish tezligi	Past	O'rta	Yuqori
5	Ma'lumotlar aniqligi darajasi (%)	70–80 %	85–92 %	95–99 %
6	Yashirin iqtisodiyot ulushining qisqarishi (%)	1–3 %	4–7 %	8–12 %
7	Qaror qabul qilish tezligi	Sekin	O'rtacha	Tezkor

Mazkur jadval ma'lumotlar integratsiyasi darajasi oshgani sari soliq ma'muriyatchiligi samaradorligining barcha asosiy ko'rsatkichlari ijobiy dinamikaga ega bo'lishini ko'rsatadi. Xususan, yuqori integratsiya sharoitida soliq tushumlarining barqaror o'sishi kuzatiladi va ma'muriy xarajatlar ulushi sezilarli darajada qisqaradi. Bu esa resurslardan samarali foydalanish imkonini kengaytiradi. Shuningdek, ma'lumotlar aniqligining ortishi va qaror qabul qilish tezligining oshishi soliq organlari faoliyatining sifat jihatdan yangi bosqichga chiqishiga xizmat qiladi. Soliq tekshiruvlarining samaradorligi ham integratsiya darajasi bilan bevosita bog'liq bo'lib, yuqori integratsiya sharoitida ularning natijadorligi keskin oshadi. Umuman olganda, jadval ma'lumotlar integratsiyasini rivojlantirish soliq tizimi samaradorligini oshirishning muhim sharti ekanligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, ma'lumotlar integratsiyasi soliq siyosatini shakllantirishda analitik imkoniyatlarni kengaytiradi. Katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash orqali iqtisodiy tendensiyalarni aniqlash, soliq yukining taqsimlanishini tahlil qilish va prognozlash imkoniyatlari sezilarli darajada oshadi. Bu esa davlat organlariga ilmiy asoslangan va muvozanatli qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar, xususan, sun'iy intellekt va "Big Data" tahlili vositalarining joriy etilishi ma'lumotlar integratsiyasining sifatini yanada oshirmoqda. Ushbu texnologiyalar yordamida katta hajmdagi ma'lumotlar tezkor qayta ishlanib, murakkab bog'liqliklar aniqlanadi hamda prognozlash aniqligi ortadi. Natijada soliq ma'muriyatchiligi yanada samarali va moslashuvchan tizimga aylanadi.

Ma'lumotlar integratsiyasini rivojlantirish yo'nalishlarida standartlashtirish, yagona texnik platformalarni joriy etish va axborot xavfsizligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Turli tizimlar o'rtasida moslikni ta'minlash orqali ma'lumot almashinuvi yanada samarali tashkil etiladi. Shu bilan birga, ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash orqali foydalanuvchilarning ishonchi mustahkamlanadi va tizimning barqaror ishlashi ta'minlanadi.

Umuman olganda, soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish jarayonida ma'lumotlar integratsiyasi tizim samaradorligini oshiruvchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu jarayonni izchil rivojlantirish orqali soliq tizimining shaffofligi, tezkorligi va ishonchiligi oshadi hamda iqtisodiy rivojlanish uchun qulay muhit shakllanadi.

² Manba: muallif ishlanmasi

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish jarayonida ma'lumotlar integratsiyasi tizim samaradorligini oshiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Turli axborot manbalarini yagona platformaga birlashtirish, ularning o'zaro mosligini ta'minlash hamda real vaqt rejimida ma'lumot almashinuvini yo'lga qo'yish soliq tushumlarining barqarorligini ta'minlash, boshqaruv qarorlarini optimallashtirish va soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, integratsiyalashgan tizimlar orqali ma'lumotlarning aniqligi va ishonchligi ortib, soliq nazorati jarayonlari yanada samarali tashkil etiladi.

Tahlillar shuni tasdiqlaydiki, ma'lumotlar integratsiyasi darajasi oshgani sari soliq ma'muriyatchiligining barcha asosiy ko'rsatkichlari — fiskal samaradorlik, ma'muriy xarajatlar, xizmat ko'rsatish tezligi va qaror qabul qilish sifati ijobiy tomonga o'zgaradi. Bu esa raqamlashtirish jarayonlarini izchil davom ettirish va ma'lumotlar integratsiyasini chuqurlashtirishni strategik ustuvor vazifa sifatida belgilash zarurligini ko'rsatadi.

Mazkur yo'nalishni yanada rivojlantirish maqsadida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Yagona integratsiyalashgan axborot platformasini rivojlantirish – turli davlat organlari va moliyaviy institutlar o'rtasida ma'lumot almashinuvini uchun yagona texnik infratuzilmani kengaytirish.

2. Ma'lumotlar standartlarini takomillashtirish – barcha tizimlarda yagona format va klassifikatsiya asosida ma'lumotlar yuritilishini ta'minlash.

3. Sun'iy intellekt va "Big Data" texnologiyalarini keng joriy etish – katta hajmdagi ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish va prognozlash imkoniyatlarini kengaytirish.

4. Axborot xavfsizligini kuchaytirish – integratsiyalashgan tizimlarda ma'lumotlar himoyasini zamonaviy texnologiyalar asosida ta'minlash.

5. Kadrlar salohiyatini oshirish – soliq organlari xodimlarining raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish va ularni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga tayyorlash.

6. Soliq to'lovchilar bilan interaktiv aloqalarni kengaytirish – yagona elektron xizmatlar orqali foydalanuvchilarga qulay va tezkor xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish.

7. Xalqaro tajribani moslashtirish – rivojlangan davlatlarning ilg'or tajribalarini milliy sharoitga mos holda joriy etish.

Umuman olganda, ma'lumotlar integratsiyasini chuqurlashtirish orqali soliq ma'muriyatchiligi tizimining shaffofligi, samaradorligi va ishonchligi yanada oshadi hamda bu jarayon mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. OECD. Tax Administration Digitalisation and Digital Transformation Initiatives. – Paris: OECD Publishing, 2025. – 49 p.
2. OECD. Tax Administration 3.0: The Digital Transformation of Tax Administration. – Paris: OECD Publishing, 2020. – 155 p.
3. OECD. Tax Administration 2025. – Paris: OECD Publishing, 2025. – 155 p.
4. Hesami S., Jenkins H., Jenkins G.P. Digital Transformation of Tax Administration and Compliance: A Systematic Literature Review on E-Invoicing and Prefilled Returns. – 2024. – 25 p.
5. Dhaliwal S.B. Digitalization of Tax Administration: A Review of OECD Tax Administration 3.0. – 2023. – 26 p.
6. He Y. Digitalization of Tax Administration and Corporate Performance. – 2023. – 18 p.
7. Weiqun X. Can the Digitalization of Tax Administration Promote Enterprise Digital Transformation? – 2025. – 22 p.
8. Ihnatišinová D. Digitalization of Tax Administration Communication under Global Trends. – 2021. – 10 p.
9. PwC. Digital Transformation of Tax Administration. – London: PwC, 2017. – 24 p.
10. OECD. Inventory of Tax Technology Initiatives. – Paris: OECD, 2024. – 100+ p.
11. CIAT. Global Inventory 2025: Digitalisation and Digital Transformation of Tax Administrations. – 2025. – 60 p.
12. Ihnatišinová D., et al. Digital Transformation of Tax Administration: Trends and Implications. – 2021. – 12 p.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Jtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2024. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

